

Nagy László

A VAJDASÁGI PEDAGÓGIAI INTÉZET

A jugoszláviai oktatás és nevelés harminchat év alatt óriási fejlődésen ment keresztül. Ezt az időszakot számtalan nekilendülés és megtorpanás jellemezte ugyanúgy, ahogy egész társadalmi fejlődésünket is. Ez egyébként természetes velejárója minden társadalomnak, hisz az anyagi termelés és az anyagi bázis mindig és mindenkor determinálja azokat a társadalmi szférákat, amelyek a társadalmi felépítményhez, a kultúrához és a köznevelés területéhez tartoznak.

A problémáktól és a megtorpanásoktól függetlenül azonban az elmúlt harminchat évet az állandó számbeli és minőségbeli előrehaladás, a szocialista alapokon nyugvó forradalmi átalakulás jellemezte. A társadalmi viszonyok változtatásával összhangban kisebb-nagyobb eredménnyel változtattuk oktatási-nevelési rendszerünket is.

Az iskolarendszer megreformálása Jugoszláviában sokkal összetettebb folyamat, mint ahogy azt sokan gondolják. Az oktatás válsága a világ minden pontján érezhető. Az úgynevezett „oktatásrobbanás” éppen úgy végbement a fejlett kapitalista országokban, mint a szocialista vagy fejlődő országokban, amelyek nemrég téntek rá a nemzeti fellendülés útjára.

Az oktatás válságát a fejlett kapitalista országokban a tudományos-műszaki fejlődés váltotta ki. Az oktatás iránti igények annyira megnövekedtek, hogy ezek meghaladják a társadalom anyagi lehetőségeit. Ezek a problémák az adott társadalmi viszonyok között azonban nem oldhatók meg.

Az oktatás válsága Jugoszláviában is érezteti hatását, bár ennek okát nem kereshetjük kimondottan a tudományos-műszaki fejlődésben. Hazánk a fejlett kapitalista országokhoz viszonyítva a felszabadulás után Európa egyik legerősebb országai közé tartozott. A tudományos-műszaki fejlődés tehát sokkal lassúbb ütemben ment végbe. Így a társadalmi-gazdasági fejlődés, és vele összhangban az oktatás és a nevelés is sokáig magán viselte a múlt, a lemaradás, az állandó útkeresés bélyegét.

A jugoszláviai oktatási rendszerre a gazdasági feltételek és viszonyok mellett igen nagy hatással voltak azok a változások, amelyek társadalmi-politikai rendszerünkben mentek végbe. A munkásönigazgatás bevezetésével megváltozott az iskola társadalmi helyzete és szerepe is. A gazdaságban és egész társadalmunkban végbement forradalmi változások gyökeres reformokat követeltek az oktatástól is, bár az elért eredményekkel nem lehetünk megelégedve. Itt elsősorban arra gondolunk, hogy az iskola és az oktatás társadalmosítása, a társult munka egységes rendszerébe való bekapcsolása nem folyik olyan ütemben, ahogy azt a társadalmi-politikai irányelvek meghatározták. Változtak ugyan az oktatás céljai és feladatai, mivel ez a társadalmi szféra is szorosan kapcsolódik a társadalmi élet egyéb területeihez, de voltak időszakok, amikor az iskola nevelői hatása, eszmei beállítottsága nem felelt meg társadalmi viszonyainknak. Nincs eszmeiségtől mentes vagy eszmeileg neutrális oktatás és nevelés, függetlenül a konkrét társadalmi rendszertől. Az oktatás mindenkor az uralkodó osztály érdekeit szolgálta, az uralkodó osztálytól kapta azokat a támpontokat, amelyek segítségével megalkotta és megszövegezte célját. Ez a megállapítás természetesen érvényes a jugoszláv iskolára is, bár sokan igyekeztek a múltban szabadulni ettől az állásfoglalástól.

A mai jugoszláv iskolarendszer alapjait még a népfelszabadító háború idején lerakták. A felszabadulás után és az elmúlt harminchat év során számos iskolareformnak, iskolarendszerünk számos változásának voltunk szemtanúi és aktív részesei. A változások különösen a munkásönigazgatás bevezetése óta intenzívek, hisz ezek a forradalmi társadalmi változások az oktatás gyökeres megváltoztatását tették szükségessé. Elsősorban változtatni kellett: az iskolának mint intézménynek a társadalmi helyzetét, belső szocialista légkörét, de változtatni kellett az iskola pedagógiai arculatán is. Meg kellett reformálni tevékenységének lényegét a társadalom követelményeivel, elvárásaival és szükségleteivel összhangban. Bár az eredmények igen jelentősek, nem mondhatjuk el, hogy a kitűzött célokat mindig maradéktalanul megvalósítottuk. Az iskola pedagógiai arculatát, belső légkörét nem tudtuk kellő mértékben változtatni, mert egyetlen iskolareformot sem vezettünk le kellő alaposással, meggondoltsággal és tudományossággal.

Az oktatás elé tűzött társadalmi és pedagógiai célok megvalósítása főleg az oktatásügyi dolgozókra hárult, bár ezzel nem azt akarjuk állítani, hogy az iskola az egyetlen tényező, amely az oktatás és a nevelés fejlődését elősegíti. Ám a tanügyi dolgozók szakmai képzettségétől, társadalmi-politikai beállítottságától és helyzetétől, ideológiai felkészültségétől és flexibilitásától mindig nagyban függ, hogy a társadalmi-politikai közönség és a konkrét társadalmi környezet által kitűzött célok és feladatok milyen ütemben valósulnak meg.

Az oktatás és a nevelés fejlesztésén, megreformálásán szocialista társadalmunkban és Vajdaságban is számos intézmény tevékenykedik. Az egyik legjelentősebb mindenképpen Vajdaság Pedagógiai Intézete, amely

immár huszonhat éve áll a változások, az újítások és a pedagógiai reformok középpontjában. Megemlékezve a jugoszláviai és vajdasági oktatás és nevelés eltelt harmincöt évéről, meg kell tehát emlékezni, bár kissé megkésve, a Tartományi Pedagógiai Intézet fennállásának huszonöt, azaz huszonhat éves évfordulójáról is, hisz az intézmény szakmunkatársai részesei voltak mindazoknak a forradalmi átalakulásoknak, amelyek a vajdasági oktatás és iskolafejlesztést jellemezték.

Az elmúlt huszonhat év alatt a Vajdasági Pedagógiai Intézet számos átszervezésen és változáson ment keresztül. Ezeket a változásokat mindig azok a társadalmi átalakulások tették szükségessé, amelyek az anyagi bázisban és a társadalmi felépítmény deetatizációjával mentek végbe. Nem állítjuk, hogy azok a gyakorlati változások, amelyeket az Intézet átszervezésével kapcsolatosan foganatosítottunk mindig ennek az intézménynek a zavartalan működését szolgálták, bár meg kell jegyezni, hogy az Intézet munkatársai igyekeztek az adott társadalmi körülmények között azt nyújtani, amit az anyagi bázis és a káderek összetétele folytán nyújthattott.

Az Intézet átszervezéseiről elmondhatjuk, hogy ez az intézmény először az oktatás, azaz a tanítás fejlesztése céljából alakult meg. Később az általános- és a szakoktatás fejlesztésével bízták meg, majd 1975-ben tartományi intézménnyé vált. Az elmúlt évek folyamán az Intézet elnevezésében történt változások mellett változott tevékenységének lényege, tartalma, munkatervének társadalmi irányultsága is. Az Intézet tevékenységében történt változások azt a célt szolgálták, hogy a társadalom követelményeivel összhangban olyan munkaformákat és tevékenységi tartalmakat határozzanak meg, amelyek lehetővé teszik a kitűzött feladatok megvalósítását.

Huszonhat év egy intézmény életében nem nagy idő. Ha azonban azt a tényről vesszük alapul, hogy a jugoszláviai oktatás sem tekint vissza sokkal hosszabb időszakra a felszabadulás óta, akkor Vajdaság Pedagógiai Intézetének huszonhat éve mindenképpen jelentős. Ez alatt a huszonhat év alatt ugyanis számos iskolareformnak és változásnak voltunk szemtanúi. Nem állíthatjuk, hogy az Intézet volt ezeknek a reformtörekvéseknek, elméleti és gyakorlati megoldásoknak egyedüli zászlóvivője Vajdaságban, de azt mindenképpen elmondhatjuk, hogy az Intézet és szakmunkatársai aktívan kivették részüket a reformokkal kapcsolatos munkákból. Ez annál is inkább jelentős, hisz az iskolarendszerben eszközölt változások akár tartalmi, akár normatív jellegüket vesszük figyelembe, nagy horderejűek voltak, nagy körültekintést, komoly társadalmi hozzáállást és szakmai tudást igényeltek. Az Intézet munkáját az átreformálás minden pontján megnehezítette az a körülmény, hogy a jugoszláv oktatási-nevelési elmélet és gyakorlat a megoldásokat mindig a jugoszláv gyakorlatból meríthette, és nem mintázhatta le, nem ültethette át más szocialista országok oktatási-nevelési gyakorlatát, oktatási rendszerének felépítését. Ezt, azt hiszem, nem kell különösen bizonygatni. Még sokan emlékeznek az oktatásügyi és a társadalomban tevékenykedő dolgozók

közül a felszabadulás után a Szovjetunióból átvett oktatási-nevelési mintákra, a pedagógiai szakkönyvekre, a nevelésre vonatkozó pszichológiai állásfoglalásokra, normákra és egyéb, a neveléssel összefüggő hagyatékra, amely oktatási rendszerünkre igen békítő hatással volt.

Az általános társadalmi fejlődés és a szocialista építésben kitűzött sajátos célok szükségessé tették a jugoszláv oktatási-nevelési rendszer megreformálását is. A reformtörekvéseknél mindig bizonyos filozófiai vonatkozások képezték a kiindulópontot. A szocialista és a kommunista nevelés ugyanis a sokoldalúan kifejlett egyéniség nevelését tűzte zászlajára. Ennek a minden bizonnyal leghumánusabb célkitűzésnek a gyakorlati megvalósítása azonban attól függ, hogy a sokoldalúságot, mint a filozófiai-szociológiai-pszichológiai-pedagógiai vonatkozások összességét milyen ideológiai alapmotívumok vezérlik. A haladó pedagógiai elmélet az oktatás és a nevelés végcélját leggyakrabban abban látja, hogy a tanulót felkészítse az életre, hogy tudományos világnézetű szocialista építőt „faharagyon” belőle. A jugoszláv pedagógiai elmélet tehát olyan oktatói-nevelői intézmény kialakítását szorgalmazza, amely nemcsak az életre, a jövőnek és a munkába állásra neveli a tanulót, hanem képessé teszi a permanens önnevelésre és önképzésre, a munkában és a tudományos-műszaki fejlődésben végbemenő rohamos változások követésére, a társadalmi-politikai életben való aktív részvételre és szabadidejének ésszerű kihasználására is. A jugoszláv szocialista öngazgatású társadalom építése nem állandó életpályára felkészített dolgozót követel, nem „fah-idiótát” akar nevelni, aki egyszer s mindenkorra meghatározott feladatokat tud csak végezni, nemcsak „jó szakemberek” kiképzését követeli meg, hanem olyan dolgozókat, akik megértik a fejlődés lényegét és lépést tudnak tartani a tudományos-műszaki fejlődéssel, akik ennek a fejlődésnek aktív résztvevői tudnak lenni. Társadalmunknak jól képzett és alapos általános tudással rendelkező öngazgatókra, a küldöttségekben tevékenykedő küldöttekre, aktív társadalmi-politikai dolgozókra, újítoókra van szükség, akik a szocialista továbbfejlődést, a permanens önnevelést egyéni és társadalmi szükségletnek, nem pedig kényszernek tekintik.

A jugoszláviai és vajdasági oktatási rendszer itt említett célkitűzéseinek elérése nagymértékben megnehezítette mindazoknak az intézményeknek a tevékenységét, amelyek az oktatás és a nevelés megreformálásával az elméleti tézisek és elgondolások gyakorlati alkalmazásával voltak megbízva. Ezért volt Vajdaság Pedagógiai Intézete is megalakulása óta a mai napig állandóan a próbatételek sodrában. Az oktatás és a nevelés továbbfejlesztésével kapcsolatos leglényegesebb kérdéseket tanulmányozva részt vállalt minden olyan akcióból, amely a vajdasági iskolarendszer szocialista öngazgatású átalakulására vonatkozott. S hogy az Intézet minden tekintetben nem tudta teljesíteni a rá háruló feladatokat, azt részben azzal indokolhatjuk, hogy sohasem rendelkezett olyan tetemes eszközökkel és nagyszámú szakkáderrel, amelyre a ráruházott feladatok és társadalmi elvárások alapján szüksége lett volna.

Az Intézet munkatársai az elmúlt huszonhat év alatt együttműködtek

az ország más területén levő pedagógiai intézetekkel, iskolákkal, tanítóképző intézetekkel és pedagógiai akadémiákkal, társadalmi-politikai szervezetekkel és más intézményekkel. Az Intézet szorgalmazta munkatársainak a mintaiskolákban való részvételét és a kísérleti iskolákban való munkáját, ami nagyban hozzájárult egy széles körű és pedagógiaiilag elmaradhatatlan reformmozgalomhoz, az oktatási-nevelési rendszer fejlesztéséhez, az adott társadalmi-gazdasági szinten valóra váltható és a pedagógiai elmélet és gyakorlat fejlettségi szintjének megfelelő munkaformák és módszerek kialakításához. Amikor erről beszélünk, nem szabad szem elől téveszteni Vajdaságnak, mint társadalmi-politikai közösségnek azt a specifikus helyzetét, amelyet a többnyelvűség jelent az oktatás és a nevelés számára.

Bár az Intézet évfordulója alkalmából kiadott publikáció¹ kiemeli Vajdaság Pedagógiai Intézete tudományos-kutató munkáját és a tevékenységének jelentőségét az első nagy iskolareform idején, úgy hisszük, ezek a megállapítások kissé túlzottak. Az Intézet ugyanis nemigen bocsátkozott tudományos-kutatómunkába, bár a nyolcosztályos általános iskola koncepciójának kidolgozásához minden bizonnyal szükség lett volna ilyen tevékenységre is. Az Intézet ugyanis abban az időben a tanítási folyamat fejlesztésével volt megbízva és a mintaiskolákban, valamint a kísérleti iskolákban kifejtett tevékenysége és tapasztalatai, a körzeti pedagógiai intézetekkel való szoros együttműködése alapján, új lehetőségeket és utakat tárhatott volna fel az iskola megújodása terén. A hatvanas években, amikor az iskolareform lendületet kapott, a Pedagógiai Intézet bizonyos támpontot jelentett szisztematikus eszmei-politikai és szakmai-pedagógiai munkájával. Ezen a téren nagy horderejű volt az Intézetnek az a tevékenysége, amely a pedagógusok szakmai továbbképzésére vonatkozott. Ennek a szakmai kiképzésnek a központja az Intézet által Karlócán létesített továbbképző központ volt. Ez az iskolaközpont válogatott szakembereivel, közlőnyével és sokoldalú pedagógiai tevékenységével több mint egy évtizeden keresztül új pedagógiai irányzatok, oktatási-nevelési módszerek és eljárások, merész pedagógiai vállalkozások színhelye volt nemcsak Vajdaságban, hanem egész Jugoszláviában is. A továbbképzésbe több ezer oktatásügyi dolgozó és több száz iskolaigazgató kapcsolódott be különböző munkaformákon keresztül. A karlócai központban magas szakmai szinten folyt a pedagógusok továbbképzése és tudományosan megalapozott munkaprogramok biztosították a munkát. A pedagógusok gyakorlati tevékenységét úgy szervezték meg, hogy az biztosította a résztvevők pedagógiai, pszichológiai és szűkebb szakmai tudásának bővítését. A pedagógiai továbbképző központnak gazdag szakkönyvtára volt, a karlócai iskolákban szervezett gyakorlati és mintaoktatás pedig biztos alapot jelentett az oktatásügyi dolgozók későbbi gyakorlati munkájához. Az iskolaközpont különböző tevékenységi formákat szervezett. A pedagógusok szemináriumokon, tanfolyamokon és tanácskozáson vettek részt, s ezeken az összejöveteleken számos újítás, merész ötlet született, elméleti elgondolások és gyakorlati újítások megvitatására került sor.

A reformtörekvések és a gyakorlati megoldások kísérleti terepe volt az Intézetnek ez a pedagógusokat továbbképző iskolaközpont. Nem csoda hát, hogy Jugoszlávia-szerte nagy tekintélynek örvendett és hogy éppen itt, Vajdaság szívében tartották meg jó néhány köztársasági és országos jellegű megbeszélést és szemináriumot is.

A karlócai iskolaközpont azonban nemcsak Jugoszláviában örvendett nagy hírnévnek. Számon tartották a szomszédos és más európai országok is.

Vajdaság Pedagógiai Intézetének nemcsak az említett szakmai továbbképzés terén kifejtett munkája érdemel elismerést. Szólni kell arról a tevékenységről is, amely a magyar- és szerbnyelvű tankönyvkiadásra vonatkozik. Különösen a nemzetiségek nyelvén kiadott tankönyveket kell megemlíteni. Ezek állandó tökéletesítésére, pedagógiai-módszertani csiszolása állandó feladatokat tűzött az Intézet munkatársai elé. Ebben a munkában különösen azóta tapasztalható lényeges előrehaladás, ahogy az Intézet keretén belül megalakult az a tagozat, amely a nemzetiségi iskolák tantervének és tankönyveinek kidolgozásán és kiadásán fáradozik. Ez a tagozat 1965-ben Vajdaság Tankönyvkiadó Intézetévé alakult át azzal a feladattal, hogy biztosítsa a nemzetiségi iskolák számára a tankönyveket, ezek minőségének állandó javítását, és a tankönyvek kidolgozásához szükséges szakkadert. A több évi eredményes munka a Tankönyvkiadó Intézetet képessé tette 1974-től az összes nemzetiségi tankönyv kiadására Vajdaság tanintézményei számára. Így 1980-ig a Tankönyvkiadó Intézet összesen 313 tankönyvet adott ki az általános iskolák tanulói számára, az egységes középiskolák, valamint a szakirányú oktatás számára pedig 141-et. Az új tankönyvek a metodikai és tanítástudományi szempontok mellett biztosítják az oktatás és a nevelés marxista irányú megalapozottságát és mind jobban megfelelnek az időszerű pedagógia követelményeinek. Ennek kapcsán azonban meg kell említeni, hogy tankönyveink még mindig nem segítik elő kellőképpen a tanulók és a tanárok tehermentesítését, a kritikai gondolkodást és annak a pedagógiai irányelvnek a valóra váltását, miszerint a tanulót az oktatási-nevelési folyamat szubjektumává kell tenni. Eltekintve azonban az említett hiányosságoktól, Vajdaságban mégis sokat fejlődött a tankönyvkiadás.

Az oktatás és a nevelés fejlődését serkentette a Vajdaságban napvilágot látott pedagógiai szakirodalom is. Az elmúlt harminchat év alatt a pedagógiai és egyéb szakfolyóiratokban mintegy öt és félezer szakmunka jelent meg a pedagógiai elmélet, a pedagógiai gyakorlat, valamint az iskolareform legkülönbözőbb területeiről. Jelenleg öt pedagógiai folyóirat jelenik meg Vajdaságban szerbhorvát és magyar nyelven. Tevékenységükkel nemcsak Vajdaság pedagógiai elméletére és gyakorlatára vannak hatással, hanem egész iskolarendszerünk szocialista öngazgatású átalakulását is elősegítik.

Vajdaság Pedagógiai Intézete megalakulása óta az intézmény életében voltak lendületes évek, de voltak évek (1965), amelyeket megtorpanás, az útkeresés jellemezett. Ezekben az években az általános társadalmi-poli-

tikai légkör gátolta az Intézet erőteljesebb és eredményesebb munkáját. Az oktatásnak és a nevelésnek a társadalmi fejlődés mellékvágányára való terelése rányomta bélyegét az Intézet munkájára is. 1965-ben az iskola oktatói-nevelői hatása csökkent. Ezen a téren lényeges változás csak 1970-ben állt be, amikor a szövetségi képviselőház meghozta az oktatás és a nevelés szocialista öngazgatású átalakulásáról szóló rezolúciót, majd 1974-ben amikor a tizedik pártkongresszus erővel sikerszállt az oktatás és a nevelés átszervezéséért. Ezek után az oktatás és a nevelés kérdései előtérbe kerültek.

Újra felvetődik az oktatás és a nevelés osztály- és eszmei-politikai jellegének a kérdése, az oktatási folyamat hatékonyságának és eredményességének, nevelésbeli szerepének a kérdése, a munkára és az öngazgatásra való nevelés kérdése, marxista irányultságának és megalapozottságának a kérdése, az oktatásnak és a nevelésnek a társult munkával való összekapcsolása, a nemzeti egyenjogúság továbbfejlesztésének a kérdése és még számos döntő fontosságú kérdés. Ezeknek a problémáknak a megoldása egy teljesen új iskolarendszer kiépítését követelte meg, óriási erőfeszítéseket a társadalom minden struktúrájától, új óra- és tantervek kidolgozását tette szükségessé és nem utolsósorban új törvényi rendelkezések megszövegezését a tizedik pártkongresszus záróokmányai értelmében. E célból Vajdaság Pedagógiai Intézetét szakemberek foglalkoztatásával kellett erősíteni és anyagilag képessé tenni az új, összetett és felelősségteljes kötelezettségek ellátására. Mert nemcsak ötnyelvű óra- és tantervet kellett kidolgozni 264 foglalkozásra, de meg kellett szövegezni az óra- és tantervek minőségi vizsgálatát szolgáló pedagógiai dokumentációt is.

A mind összetettebb munkafeltételek és az egyre behatóbb pedagógiai munka, amely az iskolák szakszolgálatá előtt állt, megkövetelte, hogy a Pedagógiai Intézet is behatóbban és nagyobb tudományos igényességgel foglalkozzon a pedagógiai gyakorlat kérdéseivel, megoldásokat keresve azokra a dilemmákra, amelyeket az új pedagógiai elmélet tárt az iskolák elé.

Az előző évek munkájának eredményeként a Pedagógiai Intézet 1973-tól kollokviumokat és szimpóziumokat szervez, melyeken az elméleti megoldások gyakorlati alkalmazását, az újítások objektivizálását és az új pedagógiai koncepciók megvitatását tűzik napirendre. 1973-tól 1980-ig összesen nyolc kollokviumot szervezett az Intézet. Valamennyin az iskolareformnak egyes tervezeteit vitatták meg, mint például: az általános iskola megszervezésének tervezetét, az oktatói-nevelői munka fejlesztésére irányuló szakmunka kérdéseit, a felnőttképzés problémáit és egyéb kérdéseket. Szó volt az oktatással és a neveléssel kapcsolatos tudományos-kísérleti munkáról, a fiatalok öngazgatásra való neveléséről, valamint a tehetségek felkarolásáról és neveléséről. Az egyes szimpóziumok anyagát a Pedagógiai Intézet sajtó alá rendezte és kiadta, ami nagyban hozzájárult Vajdaság pedagógiai irodalmának gazdagodásához és a pedagógiai gyakorlat fejlesztéséhez. A szimpóziumok előkészítésébe, megszervezésébe nagyszámú tanügyi munkás kapcsolódott be, akik tuda-

mányos- és kutatómunkájukkal hozzájárultak a pedagógusok szakmai képzéséhez.

Az említett időszakban a Pedagógiai Intézet négy tudományos tanácskozást is megszervezett. Ebből kettő nemzetközi volt. Egyik a nemzeti egyenjogúság megvalósulását taglalta, az oktatásban és a nevelésben, a másik pedig a pedagógusképzés új koncepciójára, lehetőségeire mutatott rá. Az országos tudományos összejevetel napirendjén Titónak a szocialista nevelésről szóló írásai és a tudományos műszaki fejlődés, valamint az oktatás viszonyának kérdései szerepeltek.

A Pedagógiai Intézet köztársaságközi és tartományközi együttműködése külön figyelmet érdemel, különösen, amikor az oktatási-nevelési rendszer kiépítéséről van szó. Jó volt a kapcsolat a Vajdaság területén működő kerületi pedagógiai intézetekkel is. Ez az együttműködés hozzájárult a reformtörekvések megvalósulásához, hiszen a tapasztalatok cseréjét és az együttműködés bővítését eredményezte.

Vajdaság Pedagógiai Intézete a megalakulás pillanatától mindig törődött a fiatal szakkáder felkarolásával és alkalmazásával. Számos fiatal, ma már nagyírú tudományos munkás és pedagógus kezdte pályafutását az Intézetben. A fiatalok buzgalmának köszönhetjük, hogy a Pedagógiai Intézet munkáját mindig a flexibilitás és az az akarás jellemezte, hogy újat, jobbat, ésszerűbbet, a konkrét társadalmi követelményeknek megfelelőt alkosson az oktatás és a nevelés terén.

Felölelve munkájukkal a kísérleti-kutatómunka területeit, az oktatás fejlesztésére vonatkozó kérdéseket, a pedagógusok szakmai továbbképzését, a többnemzetiségi pedagógiai gyakorlat problémáit, a pedagógiai szolgálat megszervezésének kérdéseit és egyéb elméleti és gyakorlati kérdéseket, a Pedagógiai Intézet munkatársai mindig azoknak a törekvéseknek a gyújtópontjában voltak, amelyek az oktatás és a nevelés előrehaladását szorgalmazták. Ehhez a munkához természetesen nagy szakmai tudásra volt szükség. Ezt garantálta többek között az a 20 szakmunkatárs is, aki időközben doktori díszoklevelet szerzett. Itt azonban azt is meg kell jegyezni, hogy a nagyszámú szakmunkatárs kísérleti-kutatómunka ugyanis az említett huszonhat év alatt nem tartozott az Intézet kiemelt tevékenységei közé. Felróható tehát, hogy munkájának megszervezése, ténykedési alapkoncepciójának a kialakítása alkalmával nem aknázták ki kellőképpen azokat a lehetőségeket, amelyeket a szakmunkatársak képességénél fogva felhasználhatott volna a tudományos-kutatómunka terén.

Vajdaság Pedagógiai Intézetének huszonhat tevékenységben gazdag évét tekintve megállapíthatjuk, hogy munkája többé-kevésbé beleszővődött az iskolarendszerben végbement változásokba. Az Intézet részese volt azoknak az akcióknak, amelyeket oktatásunk és nevelésünk a felszabadulás óta szervezett. A társult munka szükségletei megkövetelték, hogy iskolarendszerünk új profilú kádert képezzen ki. Az ilyen profilú káderek nevelésén fáradozott megalakulása óta az Intézet.

Vajdaság Pedagógiai Intézetére ma sem hárul kisebb feladat, mint

megalakulásának első éveiben. Az eddigi iskolareformok csupán parciális reformok voltak, hisz pedagógiai újdonságokat, a tantervek megváltoztatását és az iskola belső szerkezetét igyekeztek megváltoztatni. A mostani reform, az oktatás és a nevelés szocialista öngazgatású átalakulása alapjaiban változtatja meg az iskolát, mert ennek a társadalmi szférának a társult munkával való integrációját szorgalmazza. Ez semmiképpen sem mondható egyszerű és gyors folyamatnak. A tizedik pártkongresszus határozatainak megvalósítása kitartó, tudományos alapokon nyugvó, nagy szaktudást igénylő munkát követel. Az említettek megvalósításában nagy feladatok várnak a Vajdasági Pedagógiai Intézet munkatársaira is. Reméljük, hogy az új feladatokat is eredményesen teljesítik. Ehhez azonban fel kell karolni azokat a munkatársakat, akik az egyes problémakörökben jártasak, akik az oktatási-nevelési problémák ismerői, akiknek tudományos igényessége meghaladja az eddigi reformok tudományos igényességét. Mert az oktatás és a nevelés szocialista öngazgatású átalakulása Vajdaságban nagy nehézségekbe ütközött. Az okokat nem abban kell keresni, hogy Vajdaság elsőnek kezdeményezett, hanem talán abban, hogy az iskola megreformálását nem előzte meg kellő tudományos-kutatómunka. Nagy hiba lenne, ha Vajdaság Pedagógiai Intézete a jövőben nem lenne kezdeményezője és központja a tudományos-kutatómunkának, mert akkor ugyanabba a hibába esne, amelyet fogyatékosként róhatunk fel a huszonhat éves fennállását ünneplő intézménynek.

Jegyzet

¹ Tri i po decenije razvoja vaspitanja i obrazovanja u SAP Vojvodini, Pedagoški zavod Vojvodine, Novi Sad, 1980.

Rezime

Tri decenije postojanja Pedagoškog zavoda Vojvodine

Vaspitanje i obrazovanje u Jugoslaviji u protekle tri i po decenije doživelo je ogroman napredak i pored mnogobrojnih zastoja i problema, kao i krize koja karakteriše obrazovanje. Za razliku od drugih, ekonomski razvijenih zemalja, krizu obrazovanja u Jugoslaviji ne izaziva toliko naučno-tehnološka revolucija, koliko činjenica, da sistem obrazovanja ne prati one promene koje su se u samoupravnom socijalističkom društvu dešavale.

Realizacija društvenih i pedagoških ciljeva u mnogome zavisi od fleksibilnosti sistema obrazovanja i od pedagoških institucija koje svojim stručnim radom treba da pomognu progres. Jedna od takvih institucija je i Pedagoški zavod Vojvodine, koji je 1980. godine proslavio tri decenije svog postojanja.

Ova institucija je u proteklih trideset godina doživela mnoge transformacije, imao je periode naglog razvoja ali i periode padova u zavisnosti od toga,

kakve je zadatke društvena zajednica ovoj instituciji poveravala. No bez obzira na određene zastoje i poteškoće može se konstatovati, da je Pedagoški zavod Vojvodine uvek bio u centru najprogresivnijih pedagoških stremljenja i da je mnogo učinio na stručnom uzdizanju prosvetnih radnika, na organizovanju eksperimentalnog rada u školama, na planu izdavanja udžbenika i drugih publikacija, na unapređenju stručno-pedagoškog rada, na organizaciji simpozijuma, *kolokvijuma* i drugih naučnih skupova.

Pedagoški zavod Vojvodine je od početka svog postojanja uvek bio glavni nosioc reformskih stremljenja. Stručni saradnici Zavoda su svojim radom i entuzijazmom nalazili načina da podstaknu ono što je progresivno u razvoju Jugoslovenskog školstva. Značaj Pedagoškog zavoda Vojvodine je veoma velik i danas, kada je reč o socijalističkom samoupravnom preobražaju vaspitanja i obrazovanja. Uz saradnju svih raspoloživih snaga, verujemo da će Zavod i ove veoma složene zadatke sa uspehom obaviti.

Summary

Three Decades of the Pedagogical Institut of Vojvodina

In the past three and a half decades education in Yugoslavia has gone through great progress besides numerous „holdups” and problems, also crises that characterize education. In contrast to other, economically developed countries, the crises in Yugoslav education is caused not so much by the scientific and technological revolution, than by the fact that the educational system does not follow the changes that take part in our selfmanaging socialist society.

The realization of social and pedagogical aims depends much on the flexibility of the educational system and on the pedagogical institutions which should by their special work help progress. One of such institutions is Vojvodina's Institut of Pedagogy, which in the year 1980 celebrated its three decades of existence.

This institution has gone through many transformations during the past thirty years, had its periods of rapid development but also periods of fall, depending on the tasks that society had laid into its hands. Disregarding certain „holdups” and difficulties we can state that Vojvodina's Pedagogical Institut has always been in the center of the most progressive pedagogical streams and has done a great job by professional training of teachers of all kind, by organizing experimental classes in different schools, by publishing books and periodicals, by promoting teaching itself, and also by organizing symposiums and workshops or other meetings.

The Pedagogical Institut of Vojvodina has since the beginning of its existence been the main recipient of reforming ideas. The professional associates of the Institut have always by means of hard work and enthusiasm found ways how to stimulate something that is progressive in the development of the Yugoslav educational system. The importance of Vojvodina's Pedagogical Institut is very significant even today, when we speak about the changes in socialist self-managing education. With the collaboration of all available means, we hope that the Institut shall carry out these very complex tasks successfully.